QORTI CIVILI
PRIM'AWLA
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE
(SEDE KOSTITUZZJONALI)

Illum 17 ta' Ottubru, 2019

Referenza Kostituzzjonali Nru: 38/2018 AF

Ir-Repubblika ta' Malta

vs

Martino Aiello

Il-Qorti:

Rat ir-referenza magħmula mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-9 ta' April 2018 li permezz tagħha dik il-Qorti, wara li qieset is-sentenza tal-Qorti Kriminali tad-9 ta' Mejju 2017 u l-appell imressaq mill-Avukat Ġenerali fil-11 ta' Mejju 2007 u peress illi qieset li l-kwistjoni mqanqla la hija waħda frivola u lanqas vessatorja, a tenur tal-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta, ordnat illi l-kwistjoni tintbagħat quddiem din il-Qorti sabiex jiġi determinat:

"jekk bl-użu fil-ġuri kontra l-akkużat appellat Martino Aiello tal-istqarrija rilaxxjata minnu lill-pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014 jiġix leż id-dritt tal-istess Martino Aiello għal smigħ xieraq sanċit permezz tal-artikolu 39(1)(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1)(3) tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali."

Rat ir-risposta tal-Avukat Ġenerali li permezz tagħha wieġeb illi:

Fl-ewwel lok huwa xieraq li l-okkju ta' din ir-riferenza kostituzzjonali jiġi jaqra ***"Ir-Repubblika ta' Malta vs. Martino Aiello"*** u dan biex jirrifletti l-istess okkju tal-proċeduri minn fejn tnisslet din ir-riferenza kostituzzjonali.

Dwar il-mistoqsija magħmula mill-Qorti tal-Appell Kriminali, l-esponent jgħid li Martin Aiello ma hu ħa jġarrab l-ebda ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq, jekk kemm-il darba waqt il-ġuri tiegħu tintuża l-istqarrija li huwa ta lill-Pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014. Dan għaliex qabel xejn waqt il-ġuri huwa ser ikollu kull opportunità biex jipperswadi lill-ġurati u lill-Qorti biex ma jqisux din l-istqarrija bħala prova tajba u rilevanti għaliex din hija ta' ħsara għalih, minħabba l-mod u s-sitwazzjoni ta' kif ittieħdet.

F'dan il-kuntest huwa stabbilit anke f'ġurisprudenza konsistenti, li biex tinsab vjolazzjoni tas-smigħ xieraq kif imħares taħt l-**artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea** u **l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni**, huwa meħtieġ li l-proċess ġudizzjarju jiġi eżaminat fis-sħiħ tiegħu. Bħala regola, biex wieħed japprezza jekk proċeduri humiex xierqa jew le, wieħed m'għandux iħares biss lejn xi nuqqasijiet proċedurali li jinqalgħu imma lejn jekk fis-sħiħ tagħhom, il-proċeduri kienux jew le kondotti b'ġustizzja fis-sostanza u fl-apparenza. Għalhekk ma jistax jingħad għalissa jekk sejjer ikunx hemm ksur jew le ta' smigħ xieraq jekk tintuża l-istqarrija fil-ġuri ta' Martino Aiello.

Lil hemm minn dan kollu, l-Avukat Ġenerali jemmen li l-istqarrija ta' Martino Aiello fil-każ tagħna ttieħdet b'ħarsien sħiħ tal-**artikolu 39(1)** u **(3) tal-Kostituzzjoni ta' Malta** u tal-**artikolu 6(1)** u **(3) tal-Konvenzjoni Ewropea**. Fiż-żmien

meta huwa ġie interrogat ma kien hemm l-ebda ristrezzjoni sistematika fil-liġi Maltija fejn jidħol il-jedd għall-assistenza legali.

Kemm hu hekk, qabel ma ttieħdet l-istqarrija tad-19 ta' Ottubru 2014, Aiello ngħata d-dritt li jieħu parir minn avukat kif kien jiddisponi l-**artikolu 355AT tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta** dak iż-żmien. Kien Aiello stess li għażel li ma jkellimx avukat qabel jogħod għall-interrogazzjoni. Għalhekk ladarba huwa rrinunzja għal dan il-jedd, ma tista' tqum l-ebda kwistjoni dwar in-nuqqas ta' preżenza ta' avukat waqt l-interrogazzjoni.

Fil-każ tagħna Aiello ma jistax jgħid li huwa daħal għall-interrogazzjoni fl-għama jew mingħajr għarfien tad-drittijiet tiegħu għaliex bħala stat ta' fatt huwa ngħata l-fakultà li jieħu parir mingħand avukat tal-għażla tiegħu qabel ma kellmuh il-Pulizija. Barra minn dan, id-dritt ta' Aiello li ma jinkriminax ruħu dejjem ġie mħares, tant li meta saritlu t-twissija mill-Pulziija huwa ġie mgħarraf bid-dritt tiegħu li jibqa' sieket. Fuq kollox, ħadd ma ġiegħel lil Aiello jagħmel xi stqarrijiet, b'dana li jekk ried, huwa seta' ddeċieda li ma jagħti l-ebda tagħrif lill-Pulizija.

F'kull każ ma jeżisti l-ebda jedd taħt l-**artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta** u/jew l-**artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea** li persuna interrogata għandhu jkollha avukat preżenti waqt l-interrogazzjoni.

Fl-aħħarnett tajjeb li jiżdied jingħad ukoll li fil-każ ta' Aiello kien hemm ukoll "*compelling reasons*" biex l-interrogazzjoni tiegħu ssir malajr kemm jista' jkun, peress li huwa daħħal droga f'Malta biex jgħaddiha lil ħaddieħor. Jiġi b'hekk li l-Pulizija kellha d-dmir li tagħmel l-interrogazzjoni minnufih sabiex issir taf għand min kienet sejra d-droga u dan qabel ma din il-persuna tilħaq issir taf li Aiello kien ġie arrestat. Billi Aiello nqabad bid-droga fil-vettura tiegħu, l-iskop tal-interrogazzjoni kienet tista' tgħid biss biex jitkixxef minn fejn kienet ġejja d-droga u fejn kienet sejra.

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imfissra l-esponent jitlob lil din l-Onorabbli Qorti sabiex it-tweġiba għar-riferenza

kostituzzjonali magħmula mill-Qorti tal-Appell Kriminali permezz ta' digriet datat 9 ta' April 2018, tkun fis-sens li f'dan il-każ ma hu sejjer ikun hemm l-ebda vjolazzjoni tal-**artikolu 39(1)** u **(3) tal-Kostituzzjoni ta' Malta** u tal-**artikolu 6(1)** u **(3) tal-Konvenzjoni Ewropea**, jekk kemm-il darba titħalla tintuża l-istqarrija tad-19 ta' Ottubru 2014 fil-proċeduri kriminali li hemm għaddejjin kontra Martino Aiello. L-ispejjeż ta' din il-proċedura għandhom jiġu mħallsa minn Aiello.

Semgħet ix-xhieda prodotti.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-Avukat Ġenerali.

Semgħet it-trattazzjoni finali tal-partijiet.

Rat illi r-referenza tħalliet għas-sentenza.

Rat l-atti kollha.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din ir-referenza, li qiegħda ssir skont l-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal-Kap. 319, il-Qorti tal-Appell Kriminali qiegħda titlob mingħand din il-Qorti tweġiba għall-mistoqsija tagħha dwar jekk jiġix leż id-dritt tal-akkużat Martino Aiello għal smigħ xieraq kif sanċit permezz tal-artikolu 39(1)(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1)(3) tal-Konvenzjoni Ewropea bl-użu fil-ġuri kontra tiegħu tal-istqarrija rilaxxjata minnu fid-19 ta' Ottubru 2014.

Il-fatti li taw lok għal din ir-referenza mhumiex kontestati. Fit-18 ta' Ottubru 2014, Martino Aiello gie imwaqqaf mill-Pulizija malli wasal Malta minn Sqallija bil-katamaran peress li kien hemm suspett li huwa seta' kien qiegħed iġorr miegħu xi sustanzi illegali. Il-Pulizija għamlet tfittxija fil-vettura tiegħu fejn fil-fatt instabu żewġ pakketti mdaqqsin tal-ħaxix ġej mill-pjanta tal-kannabis. Miegħu fil-vettura kien hemm il-mara tiegħu, li wkoll inżammet mill-Pulizija, iżda mill-investigazzjonijiet li għamlet il-Pulizija fil-konfront tagħha ma rriżulta xejn.

Martino Aiello ġie mgħarraf bid-drittijiet kollha tiegħu skont il-liġi viġenti dak iż-żmien, inkluż li huwa seta' jikkonsulta ma'

avukat għal massimu ta' siegħa qabel jiġi interrogat kif ukoll dwar l-inferenzi li setgħu jinġibdu. L-akkużat għażel li jirrinunzja għad-dritt tiegħu li jikkonsulta ma' avukat u huwa rrilaxxja stqarrija lill-Pulizija dakinhar tad-19 ta' Ottubru 2014 fejn ammetta li mhux biss kien qiegħed jittraffika d-droga iżda li kien hemm żewġ okkażżjonijiet qabel fejn kien ġie Malta għall-istess skop.

L-Ispettur Herman Mula spjega li Martino Aiello ġie mgħarraf bid-drittijiet tiegħu bil-lingwa Taljana. Huwa spjega wkoll li l-istqarrija kienet intenzjonata l-ewwelnett biex il-Pulizija ssir taf għal għand min kienet intenzjonata d-droga. L-istqarrija ttieħdet permezz ta' interpretu.

Martino Aiello tressaq b'arrest quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja akkużat b'diversi reati in konnessjoni mat-traffikar tad-droga. Wara li ntemmet il-kumpilazzjoni, l-Avukat Ġenerali ħareġ att ta' akkuża kontrih fit-28 ta' Awwissu 2015 fuq reati marbuta mat-tqassim, importazzjoni u pussess illegali tad-droga kannabis.

L-akkużat ma ressaq l-ebda eċċezzjoni ai termini tal-aritkolu 499 tal-Kap. 9, imma fid-19 ta' April 2016, huwa talab b'rikors lill-Qorti Kriminali sabiex jingħata permess iressaq eċċezzjoni dwar is-siwi tal-istqarrija li rrilaxxja fid-19 ta' Ottubru 2014, minħabba li dak iż-żmien, il-liġi ma kinitx tippermetti li jkollu avukat miegħu waqt li jkun qiegħed iwieġeb għall-mistoqsijiet li jsirulu mill-Pulizija.

Il-Qorti Kriminali laqgħet it-talba tal-akkużat sabiex iressaq din l-eċċezzjoni u peress illi l-Avukat Ġenerali ma qabilx ma' din id-deċiżjoni, huwa ressaq appell minnha quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali. Wara li l-Prosekuzzjoni u d-Difiża ngħataw l-opportunità li jagħmlu s-sottomissjonijiet orali tagħhom dwar dan l-appell, il-Qorti tal-Appell Kriminali, b'deċiżjoni tad-9 ta' April 2018, bagħtet il-kwistjoni lil din il-Qorti permezz tar-referenza kostituzzjonali li qiegħda tiġi deċiża llum.

Il-Qorti referenti bbażat din ir-referenza fuq l-artikolu 39(1) u (3) tal-Kostituzzjoni. L-artikolu 39(1) jaqra hekk:

"Kull meta xi ħadd ikun akkużat b'reat kriminali huwa għandu, kemm il-darba l-akkuża ma tiġi irtirata, jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'liġi."

Hija l-fehma konsiderata ta' din il-Qorti li r-referenza għall-artikolu 39(3) tal-Kostituzzjoni saret bi żvista u minflok il-Qorti riferenti kellha tagħmel referenza għall-artikolu 39(6)(ċ) li jaqra hekk:

"Kull min ikun akkużat b'reat kriminali -

Għandu jitħalla jiddefendi ruħu personalment jew permezz ta' rappreżentant legali u min ma jkunx jista' jħallas għal rappreżentanza legali hekk kif tkun meħtieġa raġonevolment miċ-ċirkostanzi tal-każ tiegħu jkollu dritt li jkollu dik ir-rappreżentanza bi spejjeż pubbliċi;"

Il-Qorti riferenti ssejjes din ir-referenza wkoll fuq l-artikoli 6(1) u 6(3) tal-Konvenzjoni Ewropea li jaqraw hekk:

"(1) *Fid-determinazzjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kullħadd huwa ntitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. Is-sentenza għandha tingħata pubblikament iżda l-istampa u l-pubbliku jistgħu jiġu esklużi mill-proċeduri kollha jew minn parti minnhom fl-interess tal-morali, tal-ordni pubbliku jew tas-sigurta nazzjonali f'soċjetà demokratika, meta l-interessi tal-minuri jew protezzjoni tal-ħajja privata tal-partijiet hekk teħtieġ, jew safejn ikun rigorożament meħtieġ fil-fehma tal-qorti f'ċirkostanzi speċjali meta l-pubbliċita tista' tippreġudika l-interessi tal-ġustizzja*.'

(3) Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu d-drittijiet minimi li ġejjin:

…

li jiddefendi ruħu personalment jew permezz ta' assistenza legali magħżula minnu stess jew, jekk ma jkollux mezzi biżżejjed li jħallas l-assistenza legali, din għandha tingħata lilu b'xejn meta l-interessi tal-ġustizzja jeħtieġu hekk;"

Fit-tweġiba tiegħu, l-Avukat Ġenerali jargumenta li din ir-referenza hija intempestiva peress illi l-proċeduri kriminali fil-konfront tal-akkużat għadhom ma ġewx konklużi.

Il-Qorti tirrileva li filwaqt illi huwa prinċipju assodat kemm fil-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea u kemm f'dik tal-Qrati tagħna li d-determinazzjoni tal-eżistenza o meno ta' leżjoni ta' dritt għal smigħ xieraq tinneċessità eżami tal-proċedura ġudizzjarja kollha kemm hi fit-totalità tagħha,[1] kif ingħad mill-Qorti Kostituzzjonali fil-każ fl-ismijiet Il-Pulizija vs Alvin Privitera, deċiż fil-11 ta' April 2011, jista' jiġri li episodju wieħed ikun determinanti għall-eżitu tal-proċess kollu u għalhekk ma jkunx il-każ illi l-Qorti tistenna sakemm jintemm il-każ.

Fir-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet Il-Pulizija (Assistant Kummissarju Lawrence Cauchi) vs Carmel sive Charles Ellul Sullivan et, deċiża fil-25 ta' Settembru 2015, il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk:

"Huwa minnu li kemm din il-Qorti kif ukoll l-organi ta' Strasburgu kkonċedew li in linea eċċezzjonali xi fatturi partikolari tal-proċeduri jistgħu jkunu tant determinanti għad-dritt għal smigħ xieraq li ma jkunx meħtieġ li l-Qorti tistenna sa tmiem il-proċeduri sabiex tiddeċiedi jkunx hemm vjolazzjoni tad-dritt in kwistjoni..."

Kif tikteb Karen Reid fil-ktieb 'A practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights' (Tielet Edizzjoni) f'paġna 70:

"While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such importance

---

[1] **Darren Aquilina vs Onor Prim Ministru et**, deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fil-31 ta' Mejju 2013. Ara wkoll is-sentenza tal-Qorti Ewropea fl-ismijiet **Dimech vs Malta** deċiża fit-2 ta' April 2015 fost oħrajn.

as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall."

B'żieda ma dan, kif ingħad mill-Qorti Kostituzzjonali fir-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet Repubblika ta' Malta vs Carmel Camilleri tat-22 ta' Frar 2013, *'dan il-każ inbeda b'referenza mill-Qorti Kriminali, li waqqfet l-ismigħ quddiemha sakemm ikollha t-tweġiba għal dik ir-referenza. Ma setgħetx għalhekk l-Ewwel Qorti ma tweġibx għar-referenza billi tistenna sakemm jingħalaq il-proċess kriminali.'*

Hekk ukoll, fir-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet Il-Pulizija vs Clayton Azzopardi, deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-15 ta' Lulju 2016 intqal proprju li:

> *"Kif hu saput din ir-referenza qed issir a bazi ta' l-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni ta' Malta, li ghalhekk jimporta lil Qorti referenti, f'dan il-kaz il-Qorti tal-Magistrati Bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali, qieset li taghmel wara li waslet ghal konkluzzjoni lit-talba in ezami ma kienetx wahda la frivola jew vessatorja. Rizultat mod iehor kien iwassal ghal cahda minn naha tal-Qorti referenti. Dan il-punt waħdu ġja jinċidi sew fuq din il-vertenza ta' intempestivita` mressqa mill-Avukat Ġenerali. Illi ssegwi għalhekk li l-Qorti referenti ħasset ukoll dak li hu l-import ta' dan l-allegat ksur."*

Fl-imsemmija proceduri Il-Pulizija vs Alvin Privitera il-Qorti Kostituzzjonali rriteniet illi:

> *"...meta digà jkun hemm ragunijiet bizzejjed li fuqhom il-Qorti tkun tista' ssib li hemm lezjoni, m'ghandhiex toqghod tistenna sakemm jintemm il-kaz jew li jigi attwalment miksur id-dritt pretiz biex tiddeciedi jekk hemmx lezjoni jew le. Jista' jaghti l-kaz li jkun tard wisq jew dak li jkun imbaghad jibqa' minghajr rimedju."*

Finalment, il-Qorti tagħmel referenza għad-deċiżjoni riċenti tal-Qorti Kostituzzjonali fl-ismijiet Il-Pulizija vs Silvio Zammit, tat-13 ta' Lulju 2018, fejn intqal hekk:

"Maghdud dan, hemm il-konsiderazzjoni ulterjuri illi din il-Qorti bhall-ewwel Qorti qabilha, ma tistax tiddeklina li tezercita l-funzjoni kostituzzjonali taghha gialadarba tkun giet mitluba li twiegeb ghat-talba maghmula mill-qorti referenti fit-termini hekk impostati. Kif digà ritenut diversi drabi minn din il-Qorti, meta kwistjoni ta' natura kostituzzjonali titqieghed quddiem il-Prim'Awla fil-funzjoni kostituzzjonali taghha mhux direttament permezz ta' rikors tal-parti li tilmenta bil-ksur ta' jedd fondamentali, izda permezz ta' referenza a tenur tal-Artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni, allura la l-ewwel Qorti u wisq anqas din il-Qorti ma ghandha ebda diskrezzjoni li tiddeklina li twiegeb ghall-kwezit imqeghda quddiemha, inkluz billi tistenna sakemm il-process kriminali kontra l-appellat jinghalaq qabel twiegeb ghar-referenza."

Għalhekk, din il-Qorti tqis illi mhuwiex fl-aħjar interess tal-ġustizzja li tgħid li l-mistoqsija mibgħuta quddiemha saret b'mod intempestiv. Din il-Qorti m'għandhiex għalfejn tistenna sakemm il-proċeduri kriminali fil-konfront tal-akkużat jiġu fit-tmiemhom, meta jista' jkun li jkun tard wisq, sabiex tiddeċiedi hux ser jiġi leż id-dritt fundamentali tiegħu għall-smigħ xieraq jekk fil-ġuri kontra tiegħu isir użu mill-istqarrija li rrilaxxja lill-Pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014. B'żieda ma dan, ladarba l-kwistjoni tressqet quddiemha permezz ta' referenza kostituzzjonali, il-Qorti hija fi kwalunkwe każ marbuta li twieġeb.

Imiss issa li l-Qorti tikkunsidra l-mertu tal-kwistjoni li bagħtet quddiemha l-Qorti tal-Appell Kriminali. L-ewwelnett, il-Qorti tirrileva li l-Att LI tal-2016 bidel l-artikolu 355AT u l-artikolu 355AU meta daħħal fil-Kodiċi Kriminali d-dritt tal-assistenza legali kif maħsub fid-direttiva 2013/48/ EU. Dawn l-emendi daħlu fis-seħħ permezz tal-Avviż Legali 401/2016. Għalhekk, illum il-ġurnata l-artikolu 355AT tal-Kap. 9 jistipula, inter alia, li l-persuna suspettata jew arrestata għandu jkollha '*dritt ta' aċċess għal avukat*' u allura dan ifisser li llum, il-persuna suspettata jew arrestata għandha d-dritt għal avukat f'kull stadju tal-investigazzjoni tal-Pulizija.

Il-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna u tal-Qorti Ewropea rigward id-dritt għall-assistenza legali fl-istadju bikri tal-investigazzjonijiet tal-Pulizija u ċioè fil-*pre-trial stage* hija vasta u wieħed jista' jgħid ukoll xi ftit jew wisq konfliġġenti. Din il-Qorti ser tagħmel referenza estensiva għall-ġurisprudenza l-aktar riċenti tal- Qorti Ewropea u tal-Qorti Kostituzzjonali dwar is-suġġett.

L-aktar deċiżjoni riċenti tal-Qorti Ewropea dwar is-suġġett hija proprju kontra Malta fil-każ ta' Farrugia v Malta, deċiża fl-4 ta' Ġunju 2019. Il-Qorti waslet għal konklużjoni li ma seħħet l-ebda leżjoni tad-dritt għal smigħ xieraq tar-rikorrent u dan wara li għamlet is-segwenti kunsiderazzjonijiet:

> *"96. The right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer is one of the fundamental features of a fair trial (see Salduz, cited above, § 51, and Ibrahim and Others v. the United Kingdom [GC], nos. 50541/08 and 3 others, § 255, 13 September 2016). The right becomes applicable as soon as there is a "criminal charge" within the meaning given to that concept by the Court's case-law and, in particular, from the time of the suspect's arrest, whether or not that person is interviewed or participates in any other investigative measure during the relevant period (see Beuze v. Belgium, [GC], no.71409/10, § 124, 9 November 2018 and Simeonovi v. Bulgaria [GC], no. 21980/04, §§ 111, 114 and 121, 12 May 2017).*
>
> *97. In Beuze, drawing from its previous case-law the Court explained the aims pursued by the right of access to a lawyer (§§ 125-130) and elaborated on the content of the right of access to a lawyer reiterating, in particular, that suspects must be able to enter into contact with a lawyer from the time when they are taken into custody. It must therefore be possible for a suspect to consult with his or her lawyer prior to an interview or even where there is no interview and that suspects have the right for their lawyer to be physically present during their initial police interviews and whenever they are questioned in the subsequent pre-trial proceedings (§§ 133-134).*

98. Prior to the recent Beuze judgment, in a number of cases, the Court found that systematic restrictions on the right of access to a lawyer had led, ab initio, to a violation of the Convention (see, in particular, Dayanan v. Turkey, no. 7377/03, § 33, 13 October 2009 and Boz v. Turkey, no. 2039/04, § 35, 9 February 2010). That same approach was followed by the Court in relation to the Maltese context in Borg (no. 37537/13, 12 January 2016).

99. Subsequently, being confronted with a certain divergence in the approach to be followed in cases dealing with the right of access to a lawyer, the Court had occasion to further examine the matter in Ibrahim and Others, Simeonovi and more recently in Beuze, all cited above, where the Court departed from the principle set out in the preceding paragraph. In Beuze, the most recent authority on the matter, the Grand Chamber gave prominence to the examination of the overall fairness approach and confirmed the applicability of a two stage test, namely whether there are compelling reasons to justify the restriction as well as the examination of the overall fairness and provided further clarification as to each of those stages and the relationship between them, as explained below.

(i) Concept of compelling reasons

100. The criterion of "compelling reasons" is a stringent one: having regard to the fundamental nature and importance of early access to legal advice, in particular at the suspect's first police interview, restrictions on access to a lawyer are permitted only in exceptional circumstances, must be of a temporary nature and must be based on an individual assessment of the particular circumstances of the case. A finding of compelling reasons cannot stem from the mere existence of legislation precluding the presence of a lawyer. The fact that there is a general and mandatory restriction on the right of access to a lawyer, having a statutory basis, does not remove the need for the national authorities to ascertain, through an individual and case-specific assessment, whether there are any compelling

reasons. Where a respondent Government have convincingly demonstrated the existence of an urgent need to avert serious adverse consequences for life, liberty or physical integrity in a given case, this can amount to a compelling reason to restrict access to legal advice for the purposes of Article 6 of the Convention (see Beuze, cited above, §§ 142-143).

(ii) The fairness of the proceedings as a whole and the relationship between the two stages of the test

101. Where there are no compelling reasons, the Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment. The absence of such reasons weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The onus will then be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer (see Beuze, cited above, § 145).

102. The Court further emphasises that where access to a lawyer was delayed, and where the suspect was not notified of the right to legal assistance, the privilege against self-incrimination or the right to remain silent, it will be even more difficult for the Government to show that the proceedings as a whole were fair (ibid., § 146).

103. As the Court has already observed, subject to respect for the overall fairness of the proceedings, the conditions for the application of Article 6 §§ 1 and 3 (c) during police custody and the pre-trial proceedings will depend on the specific nature of those two phases and on the circumstances of the case (ibid., § 149).

(iii) Relevant factors for the overall fairness assessment

104. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial

stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's case-law, should, where appropriate, be taken into account:
(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

(c) whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the violation found;

(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter;

(i) the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice (ibid., § 150)."

L-imsemmija kawża ta' Beuze v Belgium, tad-9 ta' Novembru 2018, ġiet diskussa wkoll fil-kawża riċenti tal-Qorti Kostituzzjonali fl-ismijiet Paul Anthony Caruana vs Avukat Ġenerali tal-31 ta' Mejju 2019. F'dak il-każ, il-Qorti Kostituzzjonali wkoll sabet li r-rikorrent ma kien sofra l-ebda ksur tad-dritt tiegħu għal smigh xieraq. Bħal fil-kawża tal-lum, ir-rikorrent f'dik il-kawża għamel referenza għal każ ta' Borg v Malta li fuqha jibbaża l-lanjanza tiegħu Martino Aiello. Il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk:

"L-ewwel aggravju tal-attur huwa msejjes fuq l-argument illi:

»... ... ... gie stabbilit illi l-fatt waħdu illi persuna li tkun instabet ħatja ma tkunx tħalliet tikkonsulta ma' avukat tal-fiducja tagħha fil-mument tal-investigazzjoni u l-għotja ta' stqarrija lill-pulizija, minħabba restrizzjoni sistematika fil-ligi maltija, awtomatikament ikun ifisser illi saret vjolazzjoni tad-dritt fundamentali tas-smigħ xieraq ta' dik l-istess persuna taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea«.

Dan, igħid l-attur, gie stabbilit f'dik li sejħilha "s-sentenza kjavi mogħtija mill-Qorti Ewropea fit-12 ta' Jannar 2016 kontra Malta fil- kawza Mario Borg v. Malta".

Qabel ma tikkummenta fuq il-kaz ta' Borg il-qorti tosserva illi s-Sezzjonijiet Magħquda (Grand Chamber) tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem kienet già qieset il-kwistjoni tad-dritt għall-għajnuna ta' avukat fil-kaz ta' Salduz v. It-Turkija u fil-parti relevanti qalet hekk

» ... in order for the right to a fair trial to remain sufficiently 'practical and effective' ..., Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling

reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6 ... The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.«

Għalkemm din is-silta tista' tagħti x'tifhem illi huwa biss meta hemm "ragunijiet impellenti" ("compelling reasons") biex ma titħalliex tingħata l-għajnuna ta' avukat illi dan in-nuqqas ma jwassalx għal ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, din hija biss regola generali ("as a rule"). Fil-fatt, ukoll fil-kaz ta' Salduz il-qorti, għalkemm sabet li ma kienx hemm ragunijiet impellenti biex il-persuna interrogata ma titħalliex tkellem avukat, madankollu xorta qieset jekk, meqjus kollox, il-process kienx wieħed gust, għalkemm fic-cirkostanzi partikolari tal-kaz sabet li ma kienx. Imbagħad, fil-kaz ta' ta' Ibrahim u oħrajn v. ir-Renju Unit il-Qorti Ewropeja fis-Sezzjonijiet Magħquda kompliet tfisser illi:

»250. The right to a fair trial under Article 6 § 1 is an unqualified right. However, what constitutes a fair trial cannot be the subject of a single unvarying rule but must depend on the circumstances of the particular case (see O'Halloran and Francis v. the United Kingdom [GC], nos. 15809/02 and 25624/02, § 53, ECHR 2007-III). The Court's primary concern under Article 6 § 1 is to evaluate the overall fairness of the criminal proceedings (see, among many other authorities, Taxquet v. Belgium [GC], no. 926/05, § 84, ECHR 2010; and Schatschaschwili v. Germany [GC], no. 9154/10, § 101, ECHR 2015).

»251. Compliance with the requirements of a fair trial must be examined in each case having regard to the development of the proceedings as a whole and not on the basis of an isolated consideration of one particular aspect or one particular incident, although it cannot be excluded that a specific factor may be so decisive as to enable the

fairness of the trial to be assessed at an earlier stage in the proceedings … … …

»… … …

»262. The Court accordingly reiterates that in assessing whether there has been a breach of the right to a fair trial it is necessary to view the proceedings as a whole, and the Article 6 § 3 rights as specific aspects of the overall right to a fair trial rather than ends in themselves. The absence of compelling reasons does not, therefore, lead in itself to a finding of a violation of Article 6 of the Convention.«

Effettivament, dan ifisser illi l-fatt waħdu li ma tkunx tħalliet tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni, ukoll jekk ma kienx hemm ragunijiet impellenti għal dan in-nuqqas, ma huwiex bizzejjed biex, ipso facto, jinsab ksur tal-jedd għal smigħ xieraq: trid tqis il-process fit-totalità tiegħu ("having regard to the development of the proceedings as a whole").

Il-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta meta giet biex tinterpreta s-sentenza ta' Salduz kienet sa certu punt anticipat din il-precizazzjoni f'sentenza mogħtija fit-8 ta' Ottubru 2012 in re Charles Steven Muscat v. Avukat Ġenerali, meta osservat illi:

»14. … … … Il-jedd għal smigħ xieraq jingħata kemm biex, wara process fi żmien ragonevoli u bil-garanziji xierqa, min ma huwiex ħati ma jeħilx bi ħtija, u biex jingħata l-mezzi kollha meħtiega għalhekk, u kemm biex min huwa tassew ħati ma jaħrabx il-konsegwenzi tal-ħtija tiegħu. … … …

»15. Għalhekk, li trid tagħmel din il-qorti ma huwa la li tara jekk l-attur huwiex ħati jew le tal-akkuzi li ngiebu kontrieh u lanqas li tara biss jekk l-attur kellux l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni u tieqaf hemm: li għandha tagħmel din il-qorti hu illi tara jekk dak in-nuqqas wassalx għall ksur tal-jedd għal smigħ xieraq u hekk inħoloqx il-

perikolu illi l-attur jinstab ħati meta ma kellux jinstab ħati. Jekk ma hemmx dak il-perikolu, mela ma hemmx ksur.«

Fi kliem ieħor, trid tqis il-process fit-totalità tiegħu ("having regard to the development of the proceedings as a whole") u mhux biss il-fatt waħdu illi l-persuna interrogata ma tħallietx tkellem avukat.

Din kienet il-posizzjoni li baqgħet tigi segwita minn din il-qorti sakemm ingħatat is-sentenza ta' Borg imsemmija mill-attur, li kienet sentenza tar-Raba' Sezzjoni tal-Qorti Ewropea. Dik is-sentenza tgħid illi l-fatt waħdu li l-ligi ma kienitx tippermetti li tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt jew qabel l-interrogazzjoni kien bizzejjed biex jinsab ksur tal-art. 6 tal-Konvenzjoni:

»61. ... ... indeed, it is not disputed that the applicant did not waive the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law. In this connection, the Court notes that the Government have not contested that there existed a general ban in the domestic system on all accused persons seeking the assistance of a lawyer at the pre-trial stage (in the Maltese context, the stage before arraignment).

»62. It follows that, also in the present case, the applicant was denied the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons. This already falls short of the requirements of Article 6 namely that the right to assistance of a lawyer at the initial stages of police interrogation may only be subject to restrictions if there are compelling reasons (see Salduz, cited above, §§ 52, 55 and 56).

»63. There has accordingly been a violation of Article 6 § 3 (c) taken in conjunction with Article 6 § 1 of the Convention «

Fid-dawl ta' din is-sentenza, il-Qorti Kostituzzjonali, għalkemm baqgħet temmen illi l-interpretazzjoni ta' Salduz

li kienet adottat fil-kaz ta' Muscat kienet dik korretta u ta' buon sens, għarfet illi wara s-sentenza ta' Borg dik il-posizzjoni ma baqgħetx tenibbli u għalhekk bidlet il-posizzjoni tagħha. Hekk, fil-kaz ta' Malcolm Said v. L-Avukat Ġenerali il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk:

»17. Għalkemm din il-qorti temmen u ttenni illi l-interpretazzjoni minnha mogħtija fil-kaz ta' Charles Stephen Muscat u sentenzi oħra mogħtija wara hija interpretazzjoni korretta u proporzjonata billi tilqa' għal abbuzi min-naħa tal-prosekuzzjoni u tħares id-drittijiet ta' persuna akkuzata b'reat kriminali, jidher li din l-interpretazzjoni – għallinqas fejn il-process kriminali jkun intemm – illum ma għadhiex aktar tenibbli fid-dawl tas-sentenza fuq imsemmija ta' Borg v. Malta mogħtija dan l-aħħar mill-Qorti Ewropea.

»18. Din il-qorti għalhekk illum hi tal-fehma li ma jkunx għaqli li tinsisti fuq l-interpretazzjoni li kienet tat fil-kaz ta' Muscat, għalkemm ittenni li għadha temmen illi hija interpretazzjoni korretta, proporzjonata u ta' buon sens.«

Ir-raguni izda fl-aħħar mill-aħħar tegħleb. Fid-dawl tal-inkonsistenzi fis-sentenzi tal-Qorti Ewropea fl-interpretazzjoni tal-jedd għall-għajnuna ta' avukat fil-kuntest tal-jedd għal smigħ xieraq, il-Qorti Ewropea kienet imsejħa, fil-kaz ta' Beuze v. il-Belgju, biex tippreciza aħjar x'inhi l-posizzjoni korretta. Tajjeb jingħad illi fil-kaz ta' Beuze, bħal fil-kaz tal-lum, il-ligi domestika fiz-zmien relevanti ma kienitx tippermetti li tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni u ma kien hemm ebda raguni impellenti għala ma tħallietx tingħata l-għajnuna ta' avukat. Fis-sentenza mogħtija mis-Sezzjonijiet Magħquda fid-9 ta' Novembru 2018 il-qorti qalet hekk:

»120. The fairness of a criminal trial must be guaranteed in all circumstances. However, what constitutes a fair trial cannot be the subject of a single unvarying rule but must depend on the circumstances of the particular case (see Ibrahim and Others, ... § 250). The Court's primary concern, in examining a complaint under Article 6 § 1, is to

evaluate the overall fairness of the criminal proceedings ... ...

»121. As the Court has found on numerous occasions, compliance with the requirements of a fair trial must be examined in each case having regard to the development of the proceedings as a whole and not on the basis of an isolated consideration of one particular aspect or one particular incident, although it cannot be ruled out that a specific factor may be so decisive as to enable the fairness of the trial to be assessed at an earlier stage in the proceedings. ... ...

»... ... ...

»139. The stages of the analysis as set out in the Salduz judgment – first looking at whether or not there were compelling reasons to justify the restriction on the right of access to a lawyer, then examining the overall fairness of the proceedings – have been followed by Chambers of the Court in cases concerning either statutory restrictions of a general and mandatory nature, or restrictions stemming from case- specific decisions taken by the competent authorities.

»140. In a number of cases, which all concerned Turkey, the Court did not, however, address the question of compelling reasons, and neither did it examine the fairness of the proceedings, but found that systematic restrictions on the right of access to a lawyer had led, ab initio, to a violation of the Convention ... ... Nevertheless, in the majority of cases, the Court has opted for a less absolute approach and has conducted an examination of the overall fairness of the proceedings, sometimes in summary form ... and sometimes in greater detail ...

»141. Being confronted with a certain divergence in the approach to be followed, in Ibrahim and Others the Court consolidated the principle established by the Salduz judgment, thus confirming that the applicable test consisted of two stages and providing some clarification as

to each of those stages and the relationship between them (see Ibrahim and Others, ... §§ 257 and 258-62).

....

»144. In Ibrahim and Others the Court also confirmed that the absence of compelling reasons did not lead in itself to a finding of a violation of Article 6. Whether or not there are compelling reasons, it is necessary in each case to view the proceedings as a whole (see Ibrahim and Others, ... § 262). That latter point is of particular importance in the present case, since the applicant relied on a certain interpretation of the Court's case-law on the right of access to a lawyer ... to the effect that the statutory and systematic origin of a restriction on that right sufficed, in the absence of compelling reasons, for the requirements of Article 6 to have been breached. However, as can be seen from the Ibrahim and Others judgment, followed by the Simeonovi judgment, the Court rejected the argument of the applicants in those cases that Salduz had laid down an absolute rule of that nature. The Court has thus departed from the principle that was set out, in particular, in the Dayanan case and other judgments against Turkey.

»145. Where there are no compelling reasons, the Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment. The absence of such reasons weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The onus will then be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer (see Ibrahim and Others, ... § 265).

»... ... ...

»147. Lastly, it must be pointed out that the principle of placing the overall fairness of the proceedings at the heart of the assessment is not limited to the right of access to a

lawyer under Article 6 § 3 (c) but is inherent in the broader case-law on defence rights enshrined in Article 6 § 1 of the Convention ... ...

»148. That emphasis, moreover, is consistent with the role of the Court, which is not to adjudicate in the abstract or to harmonise the various legal systems, but to establish safeguards to ensure that the proceedings followed in each case comply with the requirements of a fair trial, having regard to the specific circumstances of each accused.

»... ... ...

»150. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's case-law, should, where appropriate, be taken into account (see Ibrahim and Others, ... § 274, and Simeonovi, ... § 120):

(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

(c) whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the

violation found;

(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter;

(i) the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice.«

Din hija interpretazzjoni li hija eqreb mal-posizzjoni li kienet ħadet din il-qorti qabel is-sentenza ta' Borg milli mal-interpretazzjoni mogħtija mir-Raba' Sezzjoni f'Borg u effettivament tfisser li kellha raguni il-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta fil-posizzjoni li kienet ħadet fil-kaz ta' Muscat u fis-sentenzi li segwew, qabel ma kienet kostretta tbiddel dik l-interpretazzjoni fid-dawl ta' Borg.

Uħud mill-imħallfin membri tal-qorti li tat is-sentenza ta' Beuze, f'opinjoni għalihom, ikkritikaw is-sentenza fejn qalet illi, f'kull kaz, trid tqis il-process fit-totalità tiegħu u mhux biss in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat, għax dehrilhom illi, izjed milli preċiżazzjoni tal-interpretazzjoni ta' Salduz fid-dawl ta' Ibrahim, is-sentenza ta' Beuze hija kapovolgiment ta' dik il-urisprudenza. Hu x'inhu, hijiex precizazzjoni, elaborazzjoni, evoluzzjoni jew kapovolgiment, din hija sa issa l-aħħar kelma, u tagħti ragun lill-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta fil-gurisprudenza li segwiet is-sentenza ta' Muscat.

Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjoniiet, l-aggravju tal-attur

– safejn igħid illi "l-fatt waħdu illi persuna li tkun instabet ħatja ma tkunx tħalliet tikkonsulta ma' avukat tal-fiducja tagħha fil-mument tal-investigazzjoni u l-għotja ta' stqarrija lill-pulizija, minħabba restrizzjoni sistematika fil-ligi maltija, awtomatikament ikun ifisser illi saret vjolazzjoni tad-dritt fundamentali tas-smigħ xieraq ta' dik l-istess persuna taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea" – huwa ħazin u huwa miċħud."

Finalment, il-Qorti tagħmel referenza għall-kawża Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) vs Aldo Pistella, deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fl-14 ta' Diċembru 2018. Iċ-ċirkostanzi f'dak il-każ kienu simili ghal dak ta' llum fis-sens li r-rikorrent Aldo Pistella rrilaxxja stqarrija fis-17 ta' Ottubru 2014 meta allura wkoll kellu d-dritt li jikkonsulta ma' avukat biss qabel ma ġie interrogat mill-Pulizija. Madanakollu, it-tixbih jieqaf hawn għaliex ir-rikorrenti f'dak il-każ mhux biss ipprevalixxa ruħu minn dan id-dritt, iżda talab ukoll l-assistenza ta' avukat waqt l-interrogatorju, liema talba ġiet miċħuda għaliex tali assistenza ma kienitx permessa mil-liġi vigenti dak iż-żmien. Il-Qorti Kostituzzjonali kkonfermat id-deċiżjoni ta' din il-Qorti diversament presjeduta fis-sens illi m'għandux isir użu mill-istqarrija ta' Aldo Pistella fil-kawża kriminali pendenti kontrih fiċ-ċirkostanzi tal-każ tiegħu u ċioè għaliex għalkemm ikkonsulta mal-avukat tiegħu qabel l-istqarrija, it-talba tiegħu biex jerġa jikkonsulta magħha waqt li kien qiegħed jiġi interrogat mill-Pulizija kienet ġiet irrifjutata.

Applikati dawn il-prinċipji għall-kawża li għandha quddiemha llum, din il-Qorti hija tal-fehma li ma ġiex muri li bl-użu tal-istqarrija tiegħu fil-ġuri kontra l-akkużat ser jiġi mittiefes id-dritt tiegħu għal smigħ xieraq.

Qabel xejn, din il-Qorti tgħid illi ma jirriżultax li kien hemm raġunijiet tajbin li jżommu lill-akkużat milli jkollu avukat preżenti waqt l-interrogazzjoni u waqt li kien qiegħed jagħti l-istqarrija. L-uniku raġuni li Martino Aiello ma setax ikun mgħejjun minn avukat kienet li, dak iż-żmien, il-liġi ma kienitx tippermetti li l-akkużat ikun hekk mgħejjun f'dak l-istadju imma seta' jikkonsulta ma' avukat biss qabel l-interrogazzjoni, xi ħaġa li mhux kontestat li Martino Aiello rrifjuta li jagħmel.

Madanakollu, il-posizzjoni ġurisprudenzjali kurrenti turi li m'għadux il-każ li l-fatt waħdu li l-liġi ma kienitx tippermetti l-assistenza ta' avukat qabel jew waqt l-interrogazzjoni, awtomatikament iwassal sabiex jinstab li kien hemm ksur tad-dritt għal smigħ xieraq, kif qiegħed jippretendi l-akkużat, imma din il-Qorti għandha tqis diversi fatturi qabel tasal għall-konklużjoni tagħha.

Kif diġà ntqal, dan il-każ huwa kemmxejn differenti mill-każ ta' Aldo Pistella in kwantu li Martino Aiello kien fil-fatt irrinunzja għad-dritt tiegħu li jikkonsulta ma' avukat qabel ma ġie interrogat mill-Pulizija u assolutament ma ġiex muri li huwa xtaq li jkollu avukat preżenti waqt l-interogazzjoni jew waqt li kien qiegħed jirrilaxxja l-istqarrija.

Proprju dwar ir-rinunzja, fil-każ ta' Paskal vs Ukraine, tal-15 ta' Settembru 2011, il-Qorti Ewropea qalet hekk:

> "*neither the letter nor the spirit of Article 6 of the Convention prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial, as long as a waiver of the right is given in an unequivocal manner and was attended by the minimum safeguards commensurate to its importance*."

L-akkużat naqas milli juri wkoll li huwa għandu jitqies bħala persuna vulnerabbli. Fil-fatt, meta xehed quddiem din il-Qorti, tista' tgħid li ma semma xejn dwar iċ-ċirkostanzi tal-arrest tiegħu flimkien ma' martu mal wasla tagħhom hawn Malta. Martino Aiello la kien minorenni u lanqas kien ibati minn xi forma oħra ta' vulnerabilità fiż-żmien in kwistjoni. Lanqas jirriżulta xi prova fis-sens li ċ-ċirkostanzi li fihom ittieħdet l-istqarrija kienu għalih intimidanti. L-istqarrija ngħatat volontarjament, mingħajr theddid, wegħdi jew promessi ta' vantaġġi u wara li ngħata d-debita twissija skont il-liġi, u ċioè li ma kienx obbligat jitkellem sakemm ma kienx hekk jixtieq, iżda li dak li kien ser jgħid seta' jinġieb bħala prova kontrih. Lanqas ma ġie muri li l-akkużat ma kienx qiegħed jifhem l-import taċ-ċirkostanzi li kien jinsab fihom. Il-Qorti tinnota wkoll illi Martino Aiello ma qajjem l-ebda lment dwar l-istqarrija li kien irrilaxxja qabel ma ġie deċiż il-każ ta' Borg vs Malta imma

huwa talab lill-Qorti Kriminali sabiex ikun jista' jressaq eċċezzjoni dwar l-inammissibilità tal-istqarrija biss minħabba dak deċiż mill-Qorti Ewropea fl-imsemmija każ. Imma kif rajna, din il-ġurisprudenza m'għadhiex applikabbli inkondizzjonatament safejn l-akkużat qiegħed jippretendi li l-istqarrija tiegħu mhijiex ammissibbli bħala prova abbażi tal-fatt waħdu li dak iż-żmien ma setax ikun assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni u waqt li kien qiegħed jirrilaxxja l-istqarrija. Anzi, għandhom jittieħdu in konsiderazzjoni diversi fatturi li flimkien jagħmlu ċ-ċirkostanzi tal-każ.

Martino Aiello fl-ebda stadju ma kkontesta l-awtentiċità tal-prova li ġabet il-Prosekuzzjoni kontrih, liema prova mhijiex limitata għall-istqarrija in kwistjoni. Lanqas ma oppona għall-preżentata ta' dik l-evidenza. L-assjem tal-provi ser ikun evalwat minn Imħallef u għalhekk, minn persuna b'għarfien għoli tal-proċedura legali u l-liġi Maltija.

Finalment, il-Qorti tqis illi huwa indubbjament fl-interess pubbliku li jiġi investigat u imressaq sabiex jiġi ġudikat mill-Qrati ta' ġurisdizzjoni kriminali l-akkużat li nqabad *in flagrante* jittraffika d-droga f'Malta.

Għaldaqstant, il-Qorti ssib li l-akkużat Martino Aiello ma rnexxilux juri li tassew ser iġarrab ksur tad-dritt tiegħu għal smigħ xieraq bl-użu fil-ġuri kontra tiegħu tal-istqarrija li rrilaxxja fid-19 ta' Ottubru 2014.

Għar-raġunijiet kollha premessi, il-Qorti, filwaqt li tagħmel referenza għall-fatti lamentati mill-akkużat Martino Aiello fil-proċeduri fl-ismijiet Ir-Repubbblika ta' Malta vs Martino Aiello, senjatament illi ser jiġi mittiefes id-dritt fundamentali tiegħu għal smigħ xieraq kif protett bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem f'każ illi fil-ġuri kontra tiegħu isir użu tal-istqarrija rilaxxjata minnu lill-Pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014, liema lment wassal lill-Qorti tal-Appell Kriminali sabiex fid-9 ta' April 2018 tagħmel l-ordni ta' referenza, qiegħda twieġeb għal dik ir-referenza billi tiddikjara illi fiċ-ċirkostanzi tal-każ mhux ser ikun jirrizulta ebda lezjoni tad-dritt fondamentali tal-akkużat Martino Aiello għal smigħ xieraq kif sanċit bl-artikolu 39 tal-

Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali jekk isir użu fil-ġuri kontra tiegħu mill-istqarrija li huwa rrilaxxja lill-pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014.

Għaldaqstant, din il-Qorti qiegħda tibgħat dan il-provvediment flimkien mal-atti lura lill-Qorti tal-Appell Kriminali sabiex tkompli tisma' u tiddeċiedi l-eċċezzjoni sollevata mill-akkużat Martino Aiello skont kif intqal f'din id-decizjoni.

L-ispejjeż jitħallsu minn Martino Aiello.

IMHALLEF

DEP/REG